

OBČANSKÉ PRÁVO

ZÁVAZKY Z KVAZIDELIKTŮ

- ZÁVAZEK Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ
- ZÁVAZEK Z JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU
- ZÁVAZEK Z NEZAVINĚNÉ ŠKODY

2

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.3 (2008)

© Ivo Telec, 2006

3

PŘEHLED TÉMATU

1. všeobecně o soukromém právu deliktním
2. bezdůvodné obohacení
3. přirozený základ a smysl
4. soukromoprávní význam, zákonný účel, zásada, zdroje
5. povaha, obsah a promlčení práva
6. osoby, předmět; dobrá nebo špatná víra
7. skutkové podstaty
8. jednateleství bez příkazu
9. skutkové podstaty

4

1. ČÁST - EXKURS

VŠEOBECNĚ
O SOUKROMÉM PRÁVU DELIKTNÍM

5

SOUSTAVA PRÁVA DELIKTNÍHO

1. **delikty** nebo **kvazidelikty soukromoprávní**
např. delikty škody, porušení pracovní povinnosti, kvazidelikt bezdůvodného obohacení aj.
2. **delikty veřejnoprávní**
 - i. **soudní**, viz *trestné činy, velezrada prez. rep.*
 - ii. **správní**, viz *přestupky, kupř. přestupek proti majetku, jiné správní delikty, disciplinární delikty, např. advokáta, pořádkové delikty*

6

SOUKROMOPRÁVNÍ DELIKTY NEBO KVAZIDELIKTY

- **Delikt např.:**
 1. ohrožení nebo porušení práva
např. práva osobnostního nebo vlastnického
 2. vady (vadného plnění)
 3. prodlení
 4. škody
 5. nekalé soutěže
 6. porušení pracovní kázně
- **Kvazidelikt např.:**
 1. bezdůvodné obohacení
 2. jednání bez příkazu

7

KVAZIDELIKTY

- **Zavazovací důvody**
 1. bezdůvodné obohacení
 2. jednání bez příkazu
 3. upotřebení cizí věci ve prospěch jiného
versio in rem
 - × o. z. (× návrh nového o. z.)
 4. škoda nezaviněná

8

9

2. ČÁST

VŠEOBECNĚ
O BEZDŮVODNÉM OBOHACENÍ

10

DEVÍZA

*„Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohátí,
musí obohacení vydat.“*

§ 451/1 o. z.

11

PŘÍKLAD: Peníze na cizí účet

Objednatel opravy topení omylem zaslal dlužnou cenu za opravu na jiný účet než na účet opraváře (věřitele).
Třetí osoba, majitel účtu, se bezdůvodně obohátla na úkor opraváře.

12

PŘÍKLAD: Turista šetřílek

Turista se na hradě nenápadně přidal ke skupině návštěvníků s placeným průvodcem a využil jeho provedení hradem s výkladem.

Turista se bezdůvodně obohatil na úkor průvodce.

13

PŘÍKLAD: Ukradený nápad

Známy přednesl známému nápad, jak a v čem by mohli společně podnikat.

Adresát sdělení na to nic neřekl, nicméně nápad následně hospodářsky využil pro sebe, čímž si majetkově polepšil.

Zdroj polepšení byl nepoctivý.

Adresát nápadu je zavázán vydat známému bezdůvodné obohacení spočívající v získaném majetkovém prospěchu.

§ 451 an. o. z.

14

PŘIROZENÁ PODSTATA

■ Skutek bezdůvodného obohacení na úkor jiného (k újmě jinému)

- ☛ porušení **přirozeného zákona rovnováhy** braní a dávání (beru, aniž jsem dostal nebo směl brát)
 - ☛ narušena rovnováha
 - ☛ **porucha** soukromých poměrů

15

■ Rušící děj (protiprávní jednání nebo událost)

- ✗ **přirozený svět nastaven vyváženě**
- ☛ **přirozeně zákonitá odezva**

soukromoprávní důsledek

- ☛ vydání bezdůvodného obohacení postiženému (věřiteli)

16

PŘIROZENÝ SMYSL

Je **všeobecně dobré**, jestliže obohacení, získané **bez právního důvodu** nebo **nepoctivě**, je obohacenému **odčerpáno** ve **prospěch** toho, na jehož **úkor** bylo získáno, čímž je **obnoven, vyvážen a napraven** narušený **stav**.
Opak by nebyl **spravedlivý**.

17

PŘIROZENÉ PRÁVO

■ Právo na vydání bezdůvodného obohacení

= subjektivní lidské **přirozené právo** vyplývající z **přirozeného zákona vyrovnání braní a dávání**

srv. preambuli LZPS a slib soudců ÚS

18

SOUKROMOPRÁVNÍ VÝZNAM

- Jeden z pilířů práva soukromého, vyjádřený v **obecném** soukromém právu (právu občanském)
- **Protiprávní stav obohacení**
 - ✗ stav obohacení po právu, *např. výdělkem*
- **Vyloučení bezprávních nebo nepoctivých zdrojů** obohacení z právního uznání

19

ZPŮSOBY VZNIKU

1. **protiprávním jednáním**, *např. obohacením se z nepoctivých zdrojů*
2. **jednáním omylem**, *např. přijetím peněz na svůj účet v mylném domnění, že mi patří*
3. **právním nebo protiprávním jednáním třetího** (plněním za jiného), *např. zhotovitelovo přijetí platby ceny za dílo, avšak při dlužníkově padělání příkazu k úhradě z účtu třetí osoby*

20

ZÁKONNÝ ÚČEL

- **Ochrana majetkových hodnot prostředky soukromého práva**
- **Sbíhání právnosti a mravnosti chování**
viz např. bezdůvodné obohacení příjmy ze šízení zákazníka nebo z nekalé soutěže na úkor postiženého soutěžitele

21

1. **odstraňovací** (obnovovací); odčerpání prospěchu, o který se dlužník obohatil; odstranění poruchy
 - a. *in natura*, *podpůrně*
 - b. *in rebus*vč. pocitu dání zadost; odčerpáno jen to, oč se dlužník obohatil; něco navíc ➔ **jiný právní důvod**
např. nárok zadostihořovací z práva osobnostního
2. **odrazovací** (předstírný, preventivní); hrozba [**postižní** (sankční)], viz a. z. s *dvoujnásobkem* = soukromá pokuta

22

POJEM

- **Bezdůvodné obohacení**, *unjust enrichment*, na úkor jiného; římskoprávní původ
 - = **právně významná skutečnost** (následek něčeho, soukromoprávní kvazidelikt), z níž vzniká **závazek** (dluh) obohaceného
 - vydat** bezdůvodné obohacení tomu, k jehož újmě se obohatil (věřiteli)

23

ZÁSADA

- **Nikdo se nesmí bezdůvodně obohatit na úkor jiného, i kdyby to nezavinil**

bezdůvodně = **právně** bezdůvodně
(neospravedlnitelně) nebo nepoctivě

vydávací závazek kvazideliktí právní povahy (kvazideliktí obligace)

24

DŮVODNOST OBOHACENÍ

1. **věcný důvod**, např. osobní nebo hospodářská potřeba (*causa*)
2. **právní důvod** (právní titul), **právnost**:
 - a. **právní jednání** (volní projev), např. *nájemní smlouva* či *veřejný příslib*
 - b. **zákon**, např. *zákonná licence zpravodajská u osobnostního práva*
 - c. **konstitutivní rozsudek soudu**, např. *soudu o zřízení věcného břemene, výjimečně konstitutivní rozhodnutí správního úřadu*
3. **poctivost** (mravní důvod), **mravnost**

25

PŘÍČINY

- a. **subjektivní projev vůle obohatit se** na úkor někoho jiného
např. *krádeží jeho vozidla, přisvojením si autorství jeho vědeckého díla*, s odpovědností za **následek** bez ohledu na zavinění a bez zproštění odpovědnosti
- b. **objektivně nastavší stav obohacení se** na úkor někoho jiného **bez vůle** k tomu
např. *naplavením cizích kaprů z horního rybníka jiného vlastníka do spodního rybníka v důsledku protržení hráze živelní pohromou*, i kdyby o tom obohacený nevěděl.

26

PRÁVNÍ SKUTEČNOST

■ Protiprávní stav

- = vznik bezdůvodného obohacení (nastání **následku** bez dalšího)
- ☛ **zavazovací důvod**
 - ☛ **vydávací závazek dlužníka**
 - ☛ **pohledávka věřitele** na plnění vydávacího závazku

27

VČASNOST VYDÁNÍ

- **Generální legální příkaz splnit dluh řádně a včas**
- **Doba splnění** vydávacího závazku = první den poté, co byl dlužník o vydání věřitelem požádán
- × **prodlení dlužníka**
 - ☛ právo věřitele na **úroky z prodlení**

28

JUDIKATURA

Bez důvodné obohacení zakládá závazkový právní vztah; vznikl z něj dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) spočívající v platební povinnosti, jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a včasným nesplněním je spojen nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.

Balák/Páry C. 261.

29

BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ V. ŠKODA

■ Bez důvodné obohacení	■ Škoda
1. obohacení	1. ---
2. bezdůvodnost	2. bezdůvodnost
3. úkor (újma, škoda)	3. škoda (újma, úkor)
4. i bez zavinění	4. zásadně předpoklad zavinění, i bez zavinění výjimkou

30

3. ČÁST

KONDIKČNÍ PRÁVO

32

POJEM

- *Condictio* (kondikce)
- **Subjektivní právo** (oprávnění) postiženého věřitele na plnění (vydání)
- **V objektivním právním významu** součást soukromého práva kvazideliktního

33

POVAHA A OBSAH PRÁVA

- **Relativní majetkové právo věřitele na plnění** (na vydání bezdůvodného obohacení), = pohledávka věřitele vůči dlužníkovi
- **Ocenitelné, postupitelné, zastavitelné, zděditelné aj. přecházející na nástupce viz pohledávka**

34

- **hmotněprávní nárok** (žalobní nárok, žalovatelnost) vyplývající z práva na vydání bezdůvodného obohacení
↓
- **Žaloba na plnění** (vydání, popř. na peněžitou náhradu)
- **Žaloba na určení předmětu** bezdůvodného obohacení nebo **osoby** obohaceného (žalovaného) při prokázání naléhavého **právního zájmu** na určení

35

JUDIKATURA

Je-li žalobou uplatněn nárok na peněžité plnění, vycházející ze skutkového tvrzení, že na základě smlouvy o nájmu žalovaný užíval nebytové prostory a neposkytl za to žalobci smluvené protiplnění (nájemné), avšak podle názoru soudu je nájemní smlouva neplatná a jiný důvod užívání není tvrzen, není změnou skutkového stavu vymezeného v žalobě, posoudí-li soud nárok žalobce na zaplacení požadované částky podle hmotněprávních norem upravujících nárok na vydání plnění z bezdůvodného obohacení.

R 78/04

36

PROMLČENÍ PRÁVA

- **Majetkové právo věřitele** na vydání bezdůvodného obohacení (pohledávka)

- × **námítka promlčení**, projevená obohateným dlužníkem

promlčení práva ve zvláštní (kratší) subjektivní promlčecí době **2 let** od dozvědění se; objektivně za 3 roky, u úmyslu za 10 let, od vzniku

37

JUDIKATURA 1

Ustanovení § 3 občanského zákoníku, dle kterého výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení.

nál. ÚS z 15. 1. 97, č. 6 Sb. nál. a usn., sv. 7, sp. zn. II. ÚS 309/95.

38

JUDIKATURA 2

Vznesení námítky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje; mohou však nastat situace, kdy uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil.

nál. ÚS z 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, Práv. rozhl., 2006/1, s. 34 an.

39

JUDIKATURA 3

Důvodnost námítky promlčení soud zkoumá ve vztahu k nároku uplatněnému žalobou; není významné, jak účastníci nárok kvalifikovali po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena.

R 13/05

40

- **Dlužníkovo namítnutí promlčení věřitelova práva na plnění dluhu** (právní úkon)
 - = dobrovolný výkon subjektivního, zákonem přiznaného, soukromého práva (oprávnění) dlužníka namítat promlčení svého dluhu
- **Generální legální příkaz výkonu soukromých práv v souladu s dobrými mravy** § 3/1 o. z.

41

ZDROJE PRÁVA

1. § 107, 451-9, § 489 o. z.
2. § 40/3, § 74, 78, 82, 86, 94, 100a/1-2 a. z.
3. § 324 z. p. o. z.
4. § 101 z. rod.
5. § 394/1,2 obch. zák.

42

ČESKÁ LEGÁLNÍ SYSTEMATIKA

1. **obecná úprava** v obecném právu soukromém (právu občanském)
2. **přednostní zvláštní úpravy** ve zvláštních právech soukromých s **podpurným** použitím úpravy obecné viz *právo autorské a práva související s právem autorským, právo pracovní*

43

- **Skutková otázka** vzniku bezdůvodného obohacení
 - = **předběžná** (prejudiciální) **otázka**
 - ↑ skutkové tvrzení žalobce
 - ☛ mezitímní rozsudek
 - ☛ jiný procesní způsob přezkoumatelného zodpovězení dle procesní úvahy soudce

44

4. ČÁST

PODMĚT
A
PŘEDMĚT

46

OSOBY

věřitel (postižený, oběť)

×

dlužník (obohacený, pachatel, delikvent)

47

AKTIVNÍ VĚCNÁ LEGITIMACE STÁTU

- **Právo státu při bezdůvodném obohacení jako:**
 1. postiženého (věřitele)
 2. náhradníka (věřitele)
 - ☛ postiženého nelze zjistit
např. pro neznámý okruh ošizených spotřebitelů
- **Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových**

48

PŘEDMĚT

■ Majetkový prospěch:

1. hodnota sama o sobě
2. delikventovy užítky z ní *mala fide*

hmotný, např. vozidlo, **nehmotný**, např. patent či užívací právo, výkon, viz čerpání osobní služby asistenční, služby telekomunikační, majetková výhoda, viz neoprávněná soutěžní výhoda

1. **zvětšení** majetku, např. o ukradené vozidlo
2. **uspoření** majetku, např. o nepoctivě získanou slevu vstupného nebo jízdného

49

PŘÍKLAD: Host a hrušky

Host zahradní slavnosti svévolně snědl plody ovocného stromu hostitele. Obohatil se o hodnotu plodů, hrušek, aniž k tomu měl právní důvod, například v nabídce hostitele.

50

PŘÍKLAD: Fotomoto

Provozovatel internetového portálu *Fotomoto* na něm zpřístupnil fotografie motorových vozidel různých fotografů **bez autorskoprávní licence** ke sdělování fotografických děl veřejnosti prostřednictvím telekomunikačních sítí.

Provozovatel je proto **zavázán vydat** každému fotografovi bezdůvodně obohacení za plnění bez právního důvodu spočívající v **užití fotografií bez licence**, a to ve výši **dvojnásobné** odměny, obvyklé v době nakládání s fotografiemi.

51

PŘÍKLAD: Podvodný student

Student v červnu ukončil studium. Měsíc poté, již jako zaměstnanec mající své povolání, uplatnil coby cestující studentskou slevu z jízdného u dopravce na základě studentského průkazu, který si ponechal. Jednal tím nepoctivě k újmě dopravce. Bezdůvodně se obohatil o uspoření výdajů ve výši rozdílu mezi plným a zlevněným jízdným. Skutečnost, že tento rozdíl byl malý, je soukromoprávně i morálně bezvýznamná.

52

JUDIKATURA

V případech hodnot vynaložených na cizí nemovitost je pobledávkou z bezdůvodného obohacení nikoli hodnota vynaložených prostředků, nýbrž rozdíl mezi hodnotovou nemovitostí před adaptací a po ní, protože podle ustanovení § 458 odst. 1 věta první o. z. musí být vydáno vše, co bylo neoprávněně získáno.

R 26/75, s. 144.

53

PŘEDMĚT NEZPŮSOBILÝ K VYDÁNÍ

- **Závazek vydat vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením**
 - ✗ předmět nezpůsobilý k vydání z důvodu:
 - 1. **obohacení se o výkon**, např. o vymalování místnosti, o hlídání domu aj.
 - 2. **jiného**, např. pro pevné zabudování trezoru do zdi bytu nebo z důvodu zničení či spotřebování věci
- ☛ **podpůrně peněžité** náhrada

54

JUDIKATURA

Podílovému spoluvlastníku, který užívá společnou věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, vzniká bezdůvodné obohacení, za které musí ostatním spoluvlastníkům poskytnout peněžitou náhradu jako ekonomickou protibodnotu toho, co nemůže být vráceno.

NS: 25 Cdo 2616/99, Balák/Páry C. 261.

55

DOBŘÁ v. ŠPATNÁ VÍRA

■ Předpokládaná dobrá víra obohaceného

bona fides

vydává **pouze**
předmět bezdůvodného
obohacení
a stává se vlastníkem
oddělených užitků z něj

■ Dokázaná špatná víra obohaceného

mala fides

vydává
předmět bezdůvodného
obohacení
a
užitky z něj

56

pohledávku lze uspokojit
i z věcí dlužníkem
nabytých, např. *koupených*,
z bezdůvodného obohacení,
i když nepodléhají exekuci,
např. i z *obvyklého vybavení
domácnosti dlužníka*

- rozhodnutí soudu
o určení věcí
 - zákaz nakládání
s nimi

57

ŠPATNÁ VÍRA OBOHACENÉHO

■ Špatná víra až zlá víra v úmyslu přímém

- závazek vydat:

1. **obohacení jako takové** (100%)
2. **užitky** (výnosy) z něj získané, např. *zisk z užívání nebo z prodeje, zemědělská úroda, ovocné plody, civilní plody (úroky z vkladu), přírůstky, kupř. mláďata, aj.*

58

PRÁVO NA NÁHRADU NÁKLADŮ

■ Právo bezdůvodně obohaceného (dlužníka) na náhradu nutných nákladů vynaložených na věc

např. na nutnou opravu vodovodní havárie v bytě užívaném bez právního důvodu

✗ *např. na změnu věci dle obliby obohaceného*

59

3 VÝJIMKY Z REŽIMU BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

1. **přijetí dluhu již promlčeného**, jestliže je i přesto dlužníkem nabídnut věřiteli
2. **přijetí dluhu neplatného** jen pro **nedostatek formy** ➤ zásada autonomie vůle a zásada neformálnosti
3. **přijetí dluhu ze sázky** nebo **hry** mezi lidmi nebo **vrácení peněz půjčených do hry** nebo **sázky** ➤ **naturální práva a naturální obligace**, bez nároků na soudní vymahatelnost

60

5. ČÁST

SKUTKOVÉ PODSTATY BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

62

SKUTEK

■ **Pojmové znaky skutkové podstaty kvazideliktu bezdůvodného obohacení**

1. vznik majetkového prospěchu
2. bezdůvodnost tohoto prospěchu
3. újma jinému (na úkor i neznámého)
4. příčinná souvislost mezi vznikem majetkového prospěchu a újmou jinému

63

SKUTKOVÉ PODSTATY

1. **Obecná** skutková podstata (generální klausule) **zákazu bezdůvodného obohacení**
např. plnění za účelem přičítím se dobrým mravům
§ 451/1 o. z.
2. **5 zvláštních** skutkových podstat § 451/2, § 454 o. z.
 - i. plnění bez právního důvodu
 - ii. plnění z neplatného právního úkonu
 - iii. plnění z odpadnušího právního důvodu
 - iv. obohacení z nepoctivých zdrojů
 - v. plnění za jiného, co měl po právu plnit sám

64

BEZDŮVODNÉ PLNĚNÍ

■ **Plnění:**

1. **konání** něčeho
např. kořistění z majetkové výhody, kupř. ze slevy či z ušetření výrobních nákladů, nebo užívání cizího bytu či požívání plodů
2. **dání** něčeho někomu
např. zaplacení splátky dluhu omylem třetí osobě nežli věřiteli

65

1. PLNĚNÍ BEZ PRÁVNÍHO DŮVODU

- *např. užívání cizí místnosti bez práva nájmu*
- *vydání cizího literárního díla bez nakladatelské licence od autora*
- *zaplacení nájemného bývalému vlastníkov domu v důsledku omylu v osobě věřitele*
- *zaplacení odměny za dílo na cizí bankovní účet v důsledku omylu v čísle účtu*
- *zaplacení členského příspěvku v mylném domnění členství ve spolku (plnění nedluhu)*

66

2. PLNĚNÍ Z NEPLATNÉHO PRÁVNÍHO ÚKONU

- **Důvody neplatnosti**
- a. **nesvéprávnost** nebo **neschopnost**
k určitému jednání při duševní poruše
- b. **nenáležitost** právního úkonu (nesvoboda, nevážnost, neurčitost, nesrozumitelnost, nemožnost plnění, pochybnost o významu při chybách v psaní nebo počtech)
- c. **vadnost obsahu** nebo **účelu** právního úkonu (odpor nebo obcházení zákona, rozpor s dobrými mravy) **× ne** pouze formy

67

JUDIKATURA

Výši bezdůvodného obohacení záležíciho v užívání nebytových prostor na základě neplatné nájemní smlouvy určí soud peněžitou částkou, která odpovídá částkám vynakládaným obvykle v daném místě a čase na užívání obdobných nebytových prostor, zpravidla právě formou nájmu, a kterou by nájemce za obvyklých okolností byl povinen plnit podle nájemní smlouvy.

Bylo-li nájemné v posuzovaném období regulováno cenou, nemůže výše bezdůvodného obohacení přesáhnout částku omezenou cenovými předpisy.

R 53/00

68

3. PLNĚNÍ Z ODPADNUVŠÍHO PRÁVNÍHO DŮVODU

- **Původně sice existoval právní důvod, avšak v době plnění již odpadl**
např. užívání obchodní místnosti i po zániku práva nájmu výpovědí pronajímatele, zaplacení za dílo na základě pravomocného rozsudku, zrušeného dovolacím rozhodnutím

69

4. OBOHACENÍ Z NEPOCTIVÝCH ZDROJŮ

- **Nepoctivý zdroj**, postrádající morální ospravedlnění, *např. z nekalé činnosti*
- a. **nepoctivost i protiprávnost**
např. zdroj ze šizení zákazníka, z vydávání použitého zboží za nové, z předražování, ze záměny prvotřídního zboží za druhořadé, zdroj z neoprávněně ušetřených výrobních nákladů napodobením cizího výrobku
- b. **nepoctivost bez ohledu na protiprávnost**
např. i bez ohledu na milost nebo amnestii

70

- **Nepoctivý zdroj**
- a. **souběžně i jinak soukromoprávně deliktní**
např. výnos z nekalé soutěže
- b. **souběžně soudně nebo správně trestný**
např. zdroj z trestného činu krádeže, únosu nebo kuplířství či z přestupku aj. správního deliktu; srv. např. výkupné
- c. **souběžně jinak veřejnoprávně postižitelný**
např. živnostenskoprávně
- d. **bez souběžného jiného právního postižení**

71

- **Soukromoprávně rozhodný znak nepoctivosti zdroje**, nikoli nutně ve znacích trestného činu *např. podvodu, zpronevěry aj.*
- **Nepoctivost zdroje obohacení**
 - = objektivní právní pojem (řád právní)
 - = souběžně morální pojem (veřejná morálka) (řád morální)

72

JUDIKATURA

Při hodnocení nepoctivosti zdrojů je třeba mít na zřeteli, že tu platí domněnka poctivosti zdrojů majetkového prospěchu.

Proto nepoctivost zdroje musí prokázat ten, kdo se domáhá vydání tohoto majetkového prospěchu.

R 25/86

73

EXKURS: ZÁKAZ PRANÍ ŠPINA VÝCH PENĚZ

- **Zákaz legalizace výnosů z trestné činnosti**

z. č. 253/08 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

74

5. PLNĚNÍ ZA JINÉHO

- **Plnění za jiného, co po právu měl plnit sám**

např. zaplacení hostinské útraty za známého, který omylem odešel bez placení

75

např. zaplacení výživného na dítě manželem matky, jemuž svědčila zákonná domněnka otcovství

§ 101 z. rod.

76

DŮSLEDKY NEPLATNÉ NEBO ZRUŠENÉ SMLOUVY

- **Smlouva, např. nájemní, neplatná nebo zrušená, např. dohodou či odstoupením**

závazek každé strany vrátit druhé vše, co podle smlouvy dostala (vzájemné restituční závazky)

např. vrátit majetkový prospěch z užívání najatého bytu oproti vrácení nájemného

77

EXKURS: PRÁVO DAŇOVÉ

- **Daňový přeplatek na úkor poplatníka**
= daňově bezdůvodné obohacení státu

- **Vrácení daňového přeplatku FÚ**
ve veřejnoprávním režimu veřejné správy daní a poplatků

78

EXKURS: TRESTNÍ PROCES

- **Poškozený s právem na náhradu škody** způsobené trestným činem v adhezním řízení (připojeném k trestnímu řízení)

- × postižený věřitel bez práva na vydání bezdůvodného obohacení způsobeného trestným činem v adhezním řízení

R 7/78-III tr., R 30/83 tr.

79

LITERATURA

Korecká, Neoprávněný majetkový prospěch v občanském právu. Brno 1981.

Švestka, Základní teoretické otázky občanskoprávní odpovědnosti za neoprávněně získaný majetkový prospěch. Acta. univ. car., lur., 1978/3/4.

Ovečková, Neoprávněný majetkový prospěch v hospodářském práve. Bratislava 1978.

Vaněk, Neoprávněný majetkový prospěch. Praha 1987.

80

DALŠÍ LITERATURA

Schrage (ed.), Unjust Enrichment. The Comparative Legal History of the Law of Restitution. Berlin 1999.²

Virgo, The Principles of the Law of Restitution. Oxford 2006.²

81

JUDIKATURA

Lavický (ed.), Přehled judikatury ve věcech bezdůvodného obohacení. Praha 2006.

82

6. ČÁST

VŠEOBECNĚ
O JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

84

PŘIROZENÝ ZÁKLAD

Princip (přirozenost) vzájemného podporování

85

PŘÍKLAD: Zachránci

Náhodní svědci dopravní nehody odvrátili hrozící ztrátu končetiny její oběti tím, že zraněného člověka na své útraty, spočívající v nákladech na použití jejich vozidla, sami hned převezli do nemocnice.

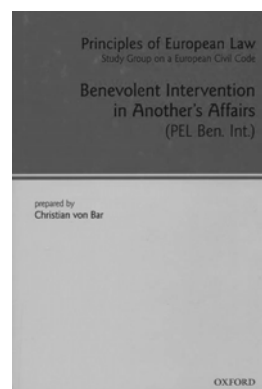
86

PŘÍKLAD: Spadlý eternit

Nesvéprávný soused o své vůli obstaral opravení střešní krytiny stodoly druhého souseda, aby do ní nezatékalo, protože z ní po zimě vypadl kus eternitu.

Učinil tak tím, že o opravu požádal třetího souseda, který je pokrývačem.

87

88

POJEM

- *Management of another's affairs, unauthorised administration, negotium gestio*

vědomá dobrovolná činnost pro **jiného** a v zájmu **jiného** na svou **vlastní** odpovědnost a nebezpečí

bez vázanosti příkazem k činnosti za účelem, aby **jiný** nebyl poškozen nebo aby měl prospěch

např. pomoc bližnímu v havárii, v nesnázích, při zařizování běžných záležitostí aj.

- ✗ příkazní smlouva s vázaností příkazem

89

1. obstarání **cizí** záležitosti v **cizím** zájmu
2. nedostatek příkazu nebo jiného oprávnění jednatele

např. domnívá-li se jednatel bez příkazu, že by obstaraný s obstaráním své záležitosti souhlasil

90

- **Obstarání cizí záležitosti, aniž** by byl jednatel bez příkazu k tomu oprávněn:

1. souhlasem
2. jiným právním důvodem
např. rozhodnutím soudu jako opatrovník nebo poručník nebo ze zákona

91

DEVÍZA

Nikdo se nemá vmísit do cizích záležitostí

- **Zásada privátní autonomie**
 - ✗ vnucenost cizího zásahu do svých osobních nebo majetkových záležitostí
 - ☛ právní ochrana svobody
- **2 výjimečné prolamující skutky** ⇒

92

PRÁVNÍ SKUTEČNOST

- **Skutek spočívající v obstarání cizí záležitosti bez dalšího**
 - = zavazovací důvod
 - ☛ **uhrazovací závazek obohaceného** co do nákladů nepřikázaného jednatele

93

ZDROJE PRÁVA

1. § 742 - 746 o. z.
2. § 33/2 o. z.

94

OSOBY

jednatel bez příkazu
(nepřikázaný jednatel, obstaratel, věřitel,
negotiorum gestor)

✗

obohacený
(dlužník, pán záležitosti, *dominus negotii*)

95

PŘEDMĚT

- **Plnění bez příkazu**
 - = konání (obstarání cizí záležitosti) **bez** příkazu
- ✓ **právní jednání**, např. obstarání koupě jízdenky, rezervace ubytování, objednání taxislužby, a to ve prospěch cizího
- ✓ **prosté jednání** (faktická činnost) např. postarání se o děti ve prospěch jejich rodičů

96

MAJETKOVÝ PROSPĚCH

■ Předmět

= prospěch z **nákladů** obstaravatelského výkonu nepříkázaného jednatele, *např. z nákladů na obstarání vstupenky nebo na obstarání hlídání dětí*

- ☛ úhradový **závazek obohaceného** (dlužníka) co do **nákladů** věřitele (nepříkázaného jednatele)

97

Nejde-li o některou ze 2 skutkových podstat:

- ☛ **bez práva** nepříkázaného jednatele na náhradu nákladů, avšak s právem vzít si, co pořídil vlastním nákladem, aby se obstaraný o to neobohatil
- ✗ nemožnost vzetí si, *např. pro zánik obstarané rezervace letenky a pro její prodej třetímu*

98

NÁKLADY OBSTARÁNÍ

1. nutné náklady při odvracení hrozící škody cizímu
2. náklady při prospěšnosti cizímu

- **Účelnost nákladů** (rozumnost, přiměřenost) *např. náklady na zaplacení hlídání dětí, cestovní náklady, náklady na vlastní odměnu nepříkázaného jednatele při výkonu jeho povolání v obvyklé výši, kupř. jako řemeslníka, veterinárního lékaře, aj.*

99

ZÁKONNÉ ZÁVAZKY JEDNATELE BEZ PŘÍKAZU

1. závazek **dokončit** jednání, *např. dohasit požár při odvracení hrozící škody*
2. závazek podat o jednání **vyúčtování** *srv. náklady nepříkázaného jednatele*
3. závazek **převést vše získané** na toho, jehož záležitost obstaral bez příkazu *např. převést vlastnictví obstarané divadelní vstupenky*

100

ODPOVĚDNOST JEDNATELE BEZ PŘÍKAZU ZA ŠKODU

- **Zvláštní skutková podstata odpovědnosti za škodu** zásahem do záležitostí jiného:

1. bez odvracení hrozící škody
2. proti projevené vůli, *např. nic neobstarávat*

- **Odpovědnost i za náhodu** (náhodnou škodu), ledaže by beztak vznikla

101

7. ČÁST

SKUTKOVÉ PODSTATY JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

103

2 SKUTKOVÉ PODSTATY

- **Skutek obstarání cizí záležitosti bez příkazu** (*negotiorum gestio*)
 1. **odvrácení hrozící škody**, např. *obohacený sám nestačí na odvrácení požáru nebo o hrozící škodě ze živlů neví*
 2. **jednání k užtku jiné osoby**, ale **bez** jejího zpravení o tom a **bez** vyčkání jejího souhlasu např. *obstarání „co mu na očích viděl“*

104

1. ODVRACENÍ HROZÍCÍ ŠKODY

- **Předpoklad souhlasu obohaceného**
 - ☛ jednatel bez příkazu nemusí mít souhlas
- **Závazek obohaceného nahradit nutný náklad** jednatele bez příkazu, i když se **výsledek** (odvrácení hrozící škody) **nedostavil** (bez ohledu na úspěšnost), aniž by neúspěšnost jednající zavinil

105

2. PROSPĚCH CIZÍHO

- **Nikdo nesmí být proti své vůli k ničemu nucen**
- **Hledisko právnosti nepřikázaného jednatele** ve prospěch cizího:

Zda by pán svých záležitostí vzhledem ke všem okolnostem souhlasil s převzetím obstarání své věci jiným?

106

LITERATURA

- Bar v.*, Benevolent Intervention in Another's Affairs. (PEL Ben. Int.). Oxford 2006.
Židlická, Negotiorum gestio. Brno 1998.

108

109

Foto:

Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006
Pravčická brána, České Švýcarsko, Čechy, Česko, 2006
Scheveningen, pobřeží Severního moře, Nizozemí, 2006
Národní park Tsavo East, Keňa 2007
Chiang Mai, severní Thajsko, 2549 (2006)

110